

Zelfbenoemd vogelfluisteraar of zieke Sperwer *Accipiter nisus*?

Gerritjan van Nie

Met veel belangstelling las ik de leuke beschrijving van Tim van Nus' waarneming van het sperwerwif dat een kauw sloeg in Dieren (De Takkeling 12: 147-149). Hij verwijst naar een dergelijke waarneming in Smilde van Klaes Posthuma in De Takkeling 4(2): 80. Van Nus noemt drie suggesties om het zeldzame gedrag van de Dierense Sperwer te duiden. Ik heb een vierde suggestie.

Uit de valkerij is bekend (drie eigen waarnemingen en drie mondelinge mededelingen - van mijn vader en twee van broer Ton- , alle drie van 1944 tot 1953) dat wildvangsperwers onwaarschijnlijk snel, dat wil zeggen binnen tien minuten na vangst, aas kroppen op de handschoen van de valkenier, gevolgd door - volgekropt en wel - snavelpoetsen, zich lekker schudden en op één poot staan. Vaak tonen ze dan bij verstoring pas weer normaal 'wild' gedrag als afvliegen en paniek. Bij wildvanghaviken is dergelijk gedrag meestal pas na behoorlijk vasten waar te nemen. Bij net gevangen Sperwers zal honger hiervoor zeker ook een belangrijke stimulans kunnen zijn, zo niet de enige.

Tim's suggestie 1 (ontsnapte of vrijgelaten vogel) hoeft dus geen verklaring voor het zeldzame gedrag te zijn. Ook ontbreekt in zijn tekst de 'terugkeer' tot normaal wild gedrag na het stillen van de honger. De genoemde 'onkunde' is als verklaring evenzeer onwaarschijnlijk bij een vogel van zeven maanden oud (in Posthuma's geval negen maanden). Onkunde is immers typerend voor pas-zelfstandig-jagende roofvogels. Valkeniers maken geregeld mee dat zulke 'rode' vogels Buizerd, reigers en reeën aanvallen. Bij gebrek aan resultaat ebt dit gedrag na enkele pogingen weg. Het mislukken van de poging is de enige weg tot inzicht in het zinloze van zulk gedrag; geen beloning - dat wil zeggen lekker hapje - en wel een groot risico. Het heeft dus een belangrijke functie in het leer- en ervaringsproces dat tot het vermijden van resultaatloos en levensbedreigend handelen noodzakelijk is. In een sperwerleven van 7-9 maanden zijn honderden succesvolle en nog veel meer mislukte jachtvluchten uitgevoerd. Dit maakt het argument 'onkunde' onwaarschijnlijk. Tim's Sperwer was bovendien mogelijk een jaar ouder dan vermeld, en dus nog meer ervaren: op de foto's ontbreken de bruine veerzomen uit de tekst, de voor het jeugdkleed karakteristieke krottekening met hart- of pijlpunt- of druppelvormige min of meer ronde vlekken en een brede, vèr doorlopende wenkbrauwstreep.

Zijn suggestie 2 ('high', adrenaline) lijkt dan ook aantrekkelijker. Inderdaad is een Sperwer na 't slaan van een prooi en zelfs na een misvlucht door het dollen heen. Ze kunnen na het ontsnappen van de prooi fanatiek blijven klauwen en kneden in het graspolletje waar de prooi is verdwenen of ontsnapt. Wel gaan ze dan na nadering van

mensen mantelen: met gespreide vleugels en staart dekken ze de prooi af, zetten kop- en rugveren extreem overeind en vallen explosief uit naar alles dat in de buurt komt, ook mensenhanden en nieuwsgierig snuffelende koeienneuzen die ze zelfs kunnen vastgrijpen. Dit gedrag ebt sneller weg naarmate de honger geringer is. Het hangt ook af van individuele karakterverschillen en geslacht. Dit 'normale' gedrag zie ik niet terug in Tim's tekst en zeldzame foto's.

Wat de foto's wel tonen is het zogenaamde 'dik zitten'. Met wat fantasie is zelfs ook een 'ingevallen' ooghoek te zien. Naast het beschreven gedag zijn dit tekenen van extreme honger of zelfs ziekte. De ondanks het flitslicht grote pupil kan wijzen op hersenletsel. Roofvogels kunnen lange tijd gebrek aan jachtsucces hebben, na extreem koud en net weer of een knal tegen een ruit bijvoorbeeld. Voor de enorme krachtsinspanning als het slaan van een (te grote) prooi spreken zij voor hun energievoorziening hun snelst beschikbare brandstof aan. Dus bloedsuiker, glucose. Een andere energiebron als leverglycogeen kan best voldoende aanwezig zijn maar pas na omzetting in glucose, dus te laat. Daling van het glucosegehalte in het bloed, hypoglycaemie, leidt tenslotte tot epileptiforme convulsies na een periode van toenemende sufheid. Bij gebrek aan een glucose-infuus zit er voor een Sperwer niets anders op dan eten, desnoods van aas of van een te grote prooi.

Mijn vierde suggestie ter verklaring van het gedrag van de Dierense Sperwer is dan ook: deze vogel was slachtoffer van een hongergestuurde wanhoopsdaad. Afhankelijk van de oorzaak van extreme honger is het maar de vraag of, zoals Klaes Posthuma van zijn Sperwer hoopt, de vogel 'in deze strenge winter weer energie heeft opgedaan om verder te leven'. Wie weet heeft een terugmelding van de vogel uit Smilde deze hoop kunnen voeden.

Summary

van Nie G.J. 2004. Naive Eurasian Sparrowhawk *Accipiter nisus* inflicted by hypoglycaemia? De Takkeling 12: 237-238.

Based on his experience as falconer and veterinarian, the author suggests that the extreme 'tameness' of a Sparrowhawk, after having subdued and partly eaten a Jackdaw *Corvus monedula* (cf. De Takkeling 12: 98, 147-149), may have been potentiated by hypoglycaemia (following undernourishment). The fluffed plumage, lethargy, enlarged pupils and slightly drooping eye-lid are signs of poor condition and a lowered blood glucose level.

Adres: Broekstraat 9, 7223 KK Baak.